

İlham Əliyevin "yaşıl missiya"sı

Hazırda ölkəmizin əhalisinin 54,5 faizi şəhərlərdə, 45,5 faizi kənd yerlərində yaşayır. XX əsrin 80-ci illərinin sonu - 90-cı illərinin əvvəllərində yaşanan hadisələr, yəni iqtisadiyyatın tənəzzülü və düşmənin tərəfindən torpaqlarımızın işğal olunması nəticəsində kəndlərimizdən şəhərlərə böyük axın olmuşdu.

Prezident İlham Əliyev keçən il sentyabrın 29-da Zəngilanda keçirilən 2-ci Azərbaycan Milli Şəhərsalma Forumundakı çıxışında bu məsələyə toxunaraq demişdir: "Bu gün hər kəs urbanizasiyadan danı-

şır. Bizdə də bu mövzu var. Bizim bu problemimiz uzun illərdir yaşanır - insanlar bölgələrdən, kəndlərdən şəhərə can atır. Çünki şəhərdə daha çox iş yerləri, məşğulluq imkanları var və özləri üçün daha yaxşı şərait yaratmaq istəyirlər. Amma bu gün biz onun şahidiyik ki, Bakıdan, Sumqayıtdan, Gəncədən, Mingəçevirdən, digər şəhərlərdən kəndlərə axın baş verir. Bu isə ilk növbədə Azərbaycan xalqının öz Vətəninə nə dərəcədə bağlı olduğunu göstərir. Onlar öz vətənlərində, əcdadlarının vətənlərində yaşamaq istəyirlər".

Əsasən də dövlət başçısının "yaşıl enerji" zonası elan etdiyi, kəndləri və şəhərləri yeni konsepsiya ilə qurulan Qarabağ və Şərqi Zəngəzur yenidən məskunlaşır. Bakı, Gəncə, Sumqayıt kimi iri şəhərlərdə yaşayan keçmiş məcburi köçkünlər öz yurd-yuvalarına qayıdırlar.

Azad olunmuş şəhərlərə və kəndlərə yaxın üç ildə 140 min insanın köçürülməsi planlaşdırılır. Qarabağa və Şərqi Zəngəzura indiyədək 9000-ə yaxın keçmiş məcburi köçkün dönüb. Üstəlik, azad edilmiş ərazilərdə həyata keçirilən işlərdə 20 min nəfərdən çox insan

çalışır. Qeyd olunan rəqəmləri ümumiləşdirsək, belə bir nəticəyə gəlmək olar ki, hazırda azad olunmuş ərazilərdə təqribən 30 min insan məskunlaşıb.

Ümumiyyətlə, bütün ölkə ərazisində sosial-iqtisadi cəhətdən inkişaf edən, abadlaşan, çiçəklənən bölgələrimiz getdikcə daha çox diqqət çəkir. İndi insanların kənddəki evini qoyub şəhərə iş, çörək dalınca gəlməsinə ehtiyac yoxdur. Odur ki, COP29-un urbanizasiya tədbirlərində Azərbaycan təcrübəsindən də geniş bəhs olunur.

Dünya Bakıda birləşib

BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasında (COP29) ötən günlərdən biri urbanizasiya, nəqliyyat və turizm məsələlərinə həsr olunmuşdu. Bununla belə urbanizasiya mövzusu bütövlükdə bu mötəbər tədbirdən qurumuzu xətlə keçir.

Urbanizasiya mövzusunda keçirilmiş tədbirlərdən bir neçəsini xatırlatmaq kifayətdir. Götürək elə BMT-nin İnsan Məskunlaşmaları Proqramı və COP29-a evsahibliyi edən Azərbaycanın birgə təşkilatçılığı ilə keçirilən "Bakıdan Bələmə: Şəhərlər, urbanizasiya və çoxsəviyyəli iqlim gündəliyi" adlı tədbiri. Burada "Şəhər, Çoxsahəli və Çoxsəviyyəli İqlim Fəaliyyəti üzrə Bakı Davamlılıq Koalisiyası"nın tədimatı olub, iqlim fəaliyyətinə dair nailiyyətlər nəzərdən keçirilib və COP30-a uyğun olaraq şəhər və çoxsəviyyəli iqlim fəaliyyəti üçün yol xəritəsinin hazırlanması məsələsinə baxılıb. Həmçinin şəhər və regionlarda iqlim fəaliyyətinin genişləndirilməsinə dəstək olmaq yolları müzakirə edilib. Təbii ki, Azərbaycanda şəhərsalma sahəsində həyata keçirilən işlərdən, infrastruktur layihələrindən, şəhərlərdə iqlim fəaliyyətlərinin genişləndirilməsi və urbanizasiya probleminin həll olunması yollarından danışılıb.

Məlumdur ki, sonayə müəssisələri adətən şəhərlərdə olur. Bu da regionlara nisbətən şəhərlərdə daha çox karbon qazının atmosfərə atılması ilə nəticələnir. Şəhərlər iqlim dəyişməsinin əsas "günahkar"ları hesab olunur. Bunun yumşaldılması üçün Paris Sazişində nəzərdə tutulan öhdəliklərin yerinə yetirilməsinin vacibliyi vurğulanıb. "Paris Sazişi üzrə əldə olunan razılaşmalara əməl edilərsə, qlobal temperaturu 1,5 dərəcə Selsidən aşağıda saxlamaq mümkünləşər" - iştirakçıların yekun sözü bu olub.

İlham Əliyevin "yaşıl missiya" sı

Azərbaycanın urbanizasiya probleminin həlli yolları COP29-da təqdir olundu

Azərbaycan pavilyonunda isə "Şəhərlərin təsiri: Şəhər iqlim gündəliyini necə sürətləndirə bilər?" adlı sessiya keçirilib.

Afrika Birləşmiş Şəhərlər və Yerli Hökumət Təşkilatının baş katibi Jan Pier Elonq Mbassi iqlim dəyişikliyinə icmalarına təsirinə nəzakət olduğunu qeyd edərək bu dəyişikliyin qitə və şəhərlərə fəlakətli təsirlərini gördüyünü qeyd edib: "Məşə yangınları, qasırgınlar, daşqınlar və quraqlıq kimi daha sürətli, şiddətli və əvvəllər gözlənilməz hadisələr nəticəsində iqlimədəvamlı şəhərlər, inf-

rastruktur yenidən işlənməlidir. Enerji və su ilə mühafizə, şəhərlərimizin və strukturlarımızın iqlim hadisələrinə tab gətirə bilməsini təmin etmək üçün daha çox iş görməliyik".

Tədbirdə dünyada şəhərlərin iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə aparmaq üçün apardıqları sayırlar müzakirə olub. Yaşıl sahələrin təkmilləşdirilməsi, istixana qazı emissiyalarının azaldılması və davamlı nəqliyyat seçiminin inkişafı kimi əsas ekoloji problemləri həll etmək üçün şəhər rəhbərliyindəki nümunəvi layihələr nümayiş etdirilib.

"COP29 Urban Day inkişaf üçün unikal platforma təqdim edir və şəhər gündəmindəki aktual məsələlər üzrə mənalı və konstruktiv müzakirələrdə iştirak etmək üçün imkanlar açır". Bu sözləri isə Azərbaycan Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsinin sədri Anar Quliyev deyib. Onun sözlərinə görə, bu gün əsas məqsəd şəhər gündəminin iqlim gündəliyi ilə birləşdirilməsi, istixana qazı emissiyalarının azaldılması və davamlı nəqliyyat seçiminin inkişafı kimi əsas ekoloji problemləri həll etmək üçün şəhər rəhbərliyindəki nümunəvi layihələr nümayiş etdirilib.

nıqlı ekosistemlərə çevirəcəyi kimi gələcəyə baxışını nümayiş etdirir. Bugünkü müzakirələrin əsasını qoyan mühüm təşəbbüsləri də etiraf etməliyik. Və onlar kollektiv şəkildə dialoq, əməkdaşlıq gücləndirmək və əsas urbanizasiya problemlərini həll etmək üçün məkan yaratdı ki, bu da çox güman ki, davamlı və sağlam şəhərlər üçün xəritənin, çoxsahəli fəaliyyət planının yaradılmasını başlanğıcını qoydu", - deyərək qeyd edib.

Göründüyü kimi, Azərbaycanın bu mövzuda da dediyi və deyəcəyi sözlər az deyil. Təsəffü deyil ki,

BMT-nin Məskunlaşma Proqramının İcraıyyə Şurasının Keniyada keçirilən 3-cü sessiyasında 13-cü Ümumdünya Şəhərsalma Forumunun (WUF13) 2026-cı ildə Bakı şəhərində keçiriləcəyi barədə qərar qəbul edilib.

Qeyd edək ki, Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına görə, hazırda ölkəmizin əhalisinin 54,5 faizi şəhərlərdə, 45,5 faizi kənd yerlərində yaşayır. XX əsrin 80-ci illərinin sonu - 90-cı illərinin əvvəllərində yaşanan hadisələr, yəni iqtisadiyyatın tənəzzülü və düşmənlərindən torpaqlarımızın işğal olun-

ması nəticəsində kəndlərimizdən şəhərlərə böyük axın olmuşdu. Prezident İlham Əliyev keçən il sentyabrın 29-da Zəngilanda keçirilən 2-ci Azərbaycan Milli Şəhərsalma Forumundakı çıxışında bu məsələyə toxunaraq demişdir: "Bu gün hər kəs urbanizasiyadan danışır. Bizdə də bu mövzu var. Bizim bu probleminiz uzun illərdir yaşayır - insanlar bölgələrdən, kəndlərdən şəhərə can atır. Çünki şəhərdə daha çox iş yerləri, məşğulluq imkanları var və özləri üçün daha yaxşı şərait yaratmaq istəyirlər. Amma bu gün biz onun şahidiyik ki, Bakıdan, Sumqayıtdan, Gəncədən, Mingəçevirdən, digər şəhərlərdən kəndlərə axın baş verir. Bu isə ilk növbədə Azərbaycan xalqının öz Vətəninə nə də-rəcədə bağlı olduğunu göstərir. Onlar öz vətənlərində, əcdadlarının vətənlərində yaşamaq istəyirlər".

Əsasən də dövlət başçısının "yaşıl enerji" zonası elan etdiyi, kəndləri və şəhərləri yeni konsepsiya ilə qurulan Qarabağ və Şərqi Zəngəzur yenidən məskunlaşdır. Bakı, Gəncə, Sumqayıt kimi iri şəhərlərdə yaşayan keçmiş məcburi köçkünlər öz yurd-yuvalarına qayıdırlar.

Azad olunmuş şəhərlərə və kəndlərə yaxın üç ildə 140 min insanın köçürülməsi planlaşdırılır. Qarabağ və Şərqi Zəngəzura indiyədək 9000-ə yaxın keçmiş məcburi köçkün dönüb. Üstəlik, azad edilmiş ərazilərdə həyata keçirilən işlərdə 20 min nəfərdən çox insan çalışır. Qeyd olunan rəqəmləri ümumiləşdirsək, belə bir nəticəyə gəlmək olar ki, hazırda azad olunmuş ərazilərdə təqribən 30 min insan məskunlaşdır.

Ümumiyyətlə, bütün ölkə ərazisində sosial-iqtisadi cəhətdən inkişaf edən, abadlaşan, çiçəklənən bölgələrimiz getdikcə daha çox diqqət çəkir. İndi insanların kənddəki evini qoyub şəhərə iş, çörək dalınca gəlməsinə ehtiyac yoxdur. Odur ki, COP29-un urbanizasiya tədbirlərində Azərbaycan təcrübəsindən də geniş bəhs olunur.

Flora SADIQLI,
"Azərbaycan"

Umberto de PRETTO: "Karbon emissiyalarını azaltmaq üçün tətbiq edilə biləcəyimiz bir çox tədbir var"

"Əsl dəyişiklik üçün etməli olduğumuz tək şey danışıq deyil, hərəkətə keçməkdir. Çünki davamlılıq söz deyil, əməl ilə qurulur. Karbon emissiyalarını azaltmağa yönəlmiş tətbiq edilə biləcəyimiz bir çox tədbir var. Azərbaycanın 5 min sürücüsünə nəqliyyat idarə edərək ətraf mühitə daha səmərəli olmaq üçün təlim keçdiyimizə görə çox qürurluyam".

Bunu AZƏRTAC-a müsahibəsində Beynəlxalq Avtomobil Nəqliyyatı İttifaqının baş katibi Umberto de Pretto deyib.

"Hökumətlərdən yol nəqliyyat sənayesi ilə işləməyini istəyirəm. İnsanların avtobuslara və qatarlara minməsi, daha yaxşı təlim keçmiş sürücülərin idarə etdiyi təhlükəsiz taksilərdən istifadəsi vacibdir.

Biz emissiyalarımızı azaldacağıq. Bu gün yollarda olan yük maşınlarının 99,3 faizi dizello işləyir. Əgər belədirsə, biz bunu daha səmərəli necə edə bilərik? Bütün suallara cavab tapmaq məqsədilə çalışmalıyıq ki, layihələrimizi həyata keçirək", - deyərək Umberto de Pretto bildirib.

Nathaniel David UNCTMANN: "Azərbaycan cəmiyyəti sülhün və əməkdaşlığın təşviqində nümunəvi rol oynayır"

"COP29 konfransı çərçivəsində Afrika İqlim və Ətraf Mühit Fondu üç əsas istiqamət üzrə fəaliyyət göstərir. Bunlardan birincisi, ətraf mühit və iqlim dəyişikliyindən ən çox təsirlənən qruplardan biri kimi, uşaqların və gənclərin maarifləndirilməsi və dəstəklənməsinə, ikincisi, iqlim dəyişikliklərinin qeyri-proporsional təsirinə məruz qalan icmalarla əməkdaşlıq və onların problem-

lərinin həllinə dəstək göstərilməsinə, üçüncüsü, yerli xalqların təbiətə harmoniyada yaşamaq təcrübəsinin qlobal səviyyədə tətbiqi və bu biliklərin iqlim böhranının həllinə töhfə verməsinə xidmət edir. Xüsusilə Afrikanın diqqət mərkəzində olduğu bu istiqamətlər qlobal səviyyədə getdikcə daha çox dəstək qazanır. Yerli xalqların, icmaların və gənclərin bilikləri yalnız öz bölgələrində deyil, qlobal miqyasda da ümid mənbəyidir".

Bu fikirləri COP29 çərçivəsində Afrika İqlim və Ətraf Mühit Fondunun icraçı direktoru Nathaniel David Unctmann bildirib. O, həmçinin COP29 iqlim sammitinə evsahibliyi edən Azərbaycanın qonaqpərvərliyini yüksək qiymətləndirərək, ölkənin mədəniyyətini və səmimi münasibətlərini konfrans iştirakçılarına nümayiş etdirdiyini vurğulayıb. O qeyd edib ki, Azərbaycanın isti münasibəti və güclü cəmiyyət ruhu sülhün və əməkdaşlığın təşviqində nümunəvi rol oynayır.

Təşkilatın nümayəndəsi əlavə edib: "Birlikdə daha yaşıl və parlaq gələcək qurmaq üçün bütün ölkələr əməkdaşlığını davam etdirməlidir. İnsanlıq və təbiət arasında tarazlıq yaratmaq və sülhü təmin etmək üçün səylərimizi birləşdirməliyik".

Üçüncü dəfədir COP sammitlərində iştirak etdiyini deyən Nathaniel David Unctmann əvvəllər COP27 və COP28 tədbirlərinə qatıldığını, iqlim dəyişikliyi ilə mübarizəyə yönəlmiş təşəbbüslərin sürətləndirilməsində fəal rol oynadığını vurğulayıb.

Kabine DUMBIA: "Azərbaycanda az inkişaf etmiş ölkələrin problemləri gündəmə gətirilir"

"Bir çox COP-da iştirak etmişəm. Azərbaycanda konfrans daha uğurludur. Çünki Azərbaycanda az inkişaf etmiş ölkələrin problemləri gündəmə gətirilir, onların həlli yolları müzakirə olunur".

Bu sözləri müstəmləkəçilikdən əziyyət çəkən İnkişaf və Ağacların Qorunması və Bərpa Naminə Təşkilatının (ASRAD) prezidenti Kabine Dumbia söyləyib.

O, Azərbaycandakı COP-un digərindən daha məhsuldar təşkil olunduğunu diqqətə çatdırıb.

